

نوآوری جالب در آموزش عمومی جامعه در پیشگیری از بیماریهای عفونی و غیر عفونی بوسیله شعر

نازنین ضیاء شیخ الاسلامی^{۱*}، فرهاد ایرانمنش^۲، سید محمد طباطبایی^۳

۱. متخصص بیماری های عفونی، دانشیار، گروه بیماری های عفونی، بیمارستان کامکار، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران
۲. متخصص مغز و اعصاب، استاد، مرکز تحقیقات مغز و اعصاب، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
۳. پزشک عمومی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران

● پذیرش مقاله: ۹۳/۱۰/۲۸

● دریافت مقاله: ۹۳/۱۰/۲۴

است (۲). در این میان آموزش شعر گونه خصوصاً برای اطفال بسیار اثر بخش است و اگر امکان داشته باشد پیام‌های بهداشتی و پزشکی را با زبان شعر آنهم در قالب صحیح و برگرفته از صحیح ترین اصول علمی از طریق وسایل مختلف ارتباط جمعی به جامعه عرضه کرد، می‌تواند از اثر بخشی بالایی برخوردار باشد.

در این مطالعه آموزش عمومی جامعه در پیشگیری از بیماری‌های عفونی و غیر عفونی بوسیله شعر انجام شده است و اثرات آنهم مورد ارزیابی قرار گرفته است.

هدف اصلی این مطالعه ارائه نوآوری در آموزش عمومی جامعه در پیشگیری از بیماری‌های عفونی و غیر عفونی بوسیله شعر از جمله ارائه نوآوری آموزشی در آموزش عمومی جامعه در پیشگیری از بیماری عفونی و غیر عفونی مثل آنفولانزا، دیابت، استئوپوروز، آسم و همچنین ارائه نوآوری آموزشی در ارتقای سلامت جامعه سالمندان بوسیله شعر می باشد.

آموزش پدیده ای پویا است و روش‌های آموزشی به طور مرتب نیازمند تغییرات کاربردی می باشد. از اهداف مهم آموزش پزشکی حفظ و ارتقای سلامت آحاد جامعه است (۱). آموزش هایی که جنبه های پیشگیری را در پزشکی شامل می‌شوند نسبت به آموزش هایی که در درمان مورد استفاده واقع می‌شوند، همواره از ارزش بالاتری برخوردار بوده و هستند. لازم به ذکر است که هیچگاه جسم و روح انسانها از هم جدا نیستند. در این میان می‌توان از شعر با اثرگذاری بالایی که در روح انسان‌ها دارد در آموزش استفاده کرد. از طرفی روحیه مردم کشور عزیز ما ایران همواره با شعر از دیرباز عجین بوده است. برای مثال ابوعلی سینا بسیاری از مطالب پزشکی و بهداشتی را در قالب شعر در کتاب هایش بیان می‌کرد و بسیاری از کتاب هایش که حاوی مطالب پزشکی و پیام های بهداشتی در قالب شعر بوده است در انتقال فرهنگ پزشکی اسلامی در قرون گذشته به ممالک اروپایی موثر بوده

از استقبال مردم بود. حتی گزارشاتی در شهر قم توسط واحد بهداشت مدارس به ما داده شد مبنی بر اینکه آنقدر استقبال معلمین از شعر آنفولوآنزا زیاد بوده است که بعضاً از دانش آموزان خواسته اند تا آنرا حفظ کرده و به عنوان یک تکلیف آموزشی آنرا تلقی کنند. پس از پخش برنامه خانواده سالم در صدا و سیمای مرکز قم که در آن از این اشعار استفاده شده بود طبق یک نظر سنجی استقبال مردمی بسیار زیاد بود و مردم این برنامه را مفید دانسته بودند.

استفاده از هنر در آموزش پزشکی بسیار مهم است. برای مثال در مطالعه Bell LT و همکاران نشان داده شده است که استفاده از بیان هنری در آموزش مطالب پیچیده کمک زیادی به دانشجویان پزشکی نموده است و به نظر دانشجویان ارتباط محکمی بین پزشکی و هنر وجود دارد و از نظر آنان هنر میتواند در آموزش پزشکی نقش بسزایی داشته باشد (۳).

اخیراً از هنر به طور فزاینده‌تری در درمان یا آموزش پزشکی استفاده شده است. مطالعات متعددی نشان داده اند که خلاقیت های هنری میتواند حتی در کاهش دردهای مزمن بیماران موثر باشد و درد های آنها را تخفیف دهد (۴،۵).

اساساً نحوه ارتباط با بیماران و خانواده های آنان برای موفقیت پزشکان و پرسنل پزشکی بسیار حائز اهمیت است و این خود یک هنر است (۶،۷). در این روش آموزشی ما مفاهیم آموزشی را در قالب هنری به جامعه عرضه کردیم و نتایج آنرا خصوصاً برای طبقات مختلف جامعه و گروه های مختلف سنی بسیار مفید ارزیابی کرده ایم.

از نظر سطح اثرگذاری گرچه در شهر قم و دانشگاه علوم پزشکی بوده است ولی از این روش می توان در تمام شهرهای ایران و حتی با فرمت های مشابه در سایر ممالک استفاده کرد. در واقع این شیوه آموزشی به نوعی نوآوری و خلاقیت در آموزش علوم پزشکی محسوب شده و از نظر انطباق با سیاست های بالادستی ما را به مرجعیت علمی در آموزش علوم پزشکی نزدیک می سازد. خصوصاً که روحیه مردم کشور عزیز ما ایران همواره با شعر از دیرباز عجین بوده است و در

در طی ۵ سال (۱۳۸۷-۱۳۹۲)، کتابها و پوستره های مربوط به آموزش نحوه پیشگیری از بیماری های واگیر و غیرواگیر (در قالب شعر) در سطح شهر قم و بعضاً سایر شهرها از جمله تهران توزیع شد. در ضمن از سایر وسایل ارتباط جمعی از جمله صدا و سیمای قم (برنامه خانواده سالم) هم در این رابطه استفاده به عمل آمد. برای مثال در مورد بیماری آنفولوآنزا، کتاب مصوری به نام بچه ها آنفولوآنزا که تماماً با شعر نوشته شده بود در قالب کتاب های حاجی لک لک به تمامی مراکز فروش سطح کشور جهت آموزش کودکان این مرز و بوم فرستاده شده است که هم اکنون در کتابفروشی ها در دسترس است. پوستره های مصور آموزشی در قالب شعر در مورد آنفولوآنزا و به بسیاری از آزمایشگاه ها، مراکز بهداشتی درمانی و بیمارستان های سراسر کشور فرستاده شد و همچنین در بسیاری از مدارس مورد استفاده واحد بهداشت آنها قرار گرفت و در بسیاری از این اماکن نصب و در معرض دید عموم قرار گرفت و برای مثال حتی در برنامه های آموزشی برخی از معلمین مدارس قم مورد استفاده قرار گرفته است. در برنامه خانواده سالم در صدا و سیمای قم در مورد آموزش بیماری آنفولوآنزا در سال ۹۰ شعر مربوطه خوانده شد و فید بک های از مردم گرفته شد. در مورد آسم شعر مربوطه در مجله انجمن آسم و آلرژی و همچنین مجله نظام پزشکی قم چاپ شد که مورد استفاده عده زیادی از پزشکان که متأسفانه نحوه صحیح استفاده از اسپری را به بیماران توضیح نمی دادند قرار گرفت. در مورد دیابت و اوستئوپوروز در قالب طب سالمندان مثنوی بلندی بالغ بر ۲۰۰ بیت در قالب یک کتاب چاپ شد و حتی در بعضی از سمینار ها از آن استفاده شد.

خوشبختانه بازتاب آموزشی این شیوه آموزش بسیار خوب بوده است. برای مثال در مورد پوستر های مصور آموزشی که در قالب شعر در مورد آنفولوآنزا به تمامی آزمایشگاه های سراسر کشور و مراکز بهداشتی و برخی از مدارس سراسر کشور فرستاده شده بود: در پسخوراندهایی که توسط رابطین بهداشت مدارس و مراکز بهداشت به ما داده شد همگی حاکی

از این روش قطعاً میتوان در تمامی زمینه های پزشکی - پرستاری - بهداشت و حتی سایر رشته های غیر پزشکی ماند مهندسی - علوم اجتماعی و ... استفاده کرد و با ترجمه این کتب حتی می توان این فرهنگ را به سایر ملل صادر کرد. از نظر استمرار این شیوه آموزش بسیار پویا و مستمر بوده و هم اینک از این شیوه آموزشی در مراکز بهداشتی درمانی و آزمایشگاه ها و برخی از مدارس سراسر ایران استفاده می شود.

این میان این شیوه آموزشی خصوصاً برای اطفال بسیار اثر بخش است و می توان پیام های بهداشتی و پزشکی را با زبان شعر آنها در قالب صحیح و برگرفته از صحیح ترین اصول علمی از طریق وسایل مختلف ارتباط جمعی به جامعه عرضه کرد و حتی با ترجمه این کتب این فرهنگ را به سایر ممالک صادر کرد.

از نظر قابلیت تعمیم و اجراء در سایر مراکز آموزشی:

References:

1. Mokhtari Nouri J, Ebadi A, Alhani F. Importance of role-model teaching in nursing students' education. *Educational Strategies in Medical Sciences*. 2011; 3 (4):149-54. [In Persian]
2. Rabie El-Said Abdel-Halim. The role of Ibn Sina (*Avicenna*)'s medical poem in the transmission of medical knowledge to medieval Europe. *Urol Ann*. 2014 ; 6(1): 1-12.
3. Bell LT, Evans DJ. Art, anatomy, and medicine: Is there a place for art in medical education? *Anat Sci Educ*. 2014 Jan 13.
4. Nainis N, Paice JA, Ratner J, Wirth JH, Lai J, Shott S. Relieving symptoms in cancer: innovative use of art therapy. *J Pain Symptom Manage*. 2006; 31:162-9.
5. Hass-Cohen N, Findlay JC. Pain, attachment, and meaning making: Report on an art therapy relational neuroscience assessment protocol. *Arts Psychother*. 2009; 36: 175-84.
6. Marijana Braš, Veljko Đorđević, and Mladen Janjanin. Person-centered pain management – science and art. *Croat Med J*. 2013; 54(3): 296-300.
7. Peabody FW. The care of the patient. *JAMA*. 1927;88: 877-82.